

УДК 316.324.8

Авксентьєва Т.Г.
Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: НОВИЙ ОБРАЗ ВЛАДИ В УМОВАХ ТЕХНОГЕННОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Розглядаються чинники трансформації політичної влади в інформаційну епоху. Акцентується увага на значенні знань як ключового ресурсу влади у здійсненні нею функцій управління та прогнозування, на особливостях сучасної мережевої суспільної структури. Робиться висновок щодо формування нового образу влади відповідно до викликів нової епохи.

Ключові слова: влада, інформаційна епоха, інформаційно-комунікативні технології, мережева держава

Авксентьєва Т.Г.

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЩЕСТВО: НОВЫЙ ОБРАЗ ВЛАСТИ В УСЛОВИЯХ ТЕХНОГЕННОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ

Рассматриваются факторы трансформации политической власти в информационную эпоху. Акцентируется внимание на значении знаний как ключевого ресурса власти в осуществлении ею функций управления и прогнозирования, на особенностях современной сетевой общественной структуры. Делается вывод относительно формирования нового образа власти в соответствии с вызовами новой эпохи.

Ключевые слова: власть, информационная эпоха, информационно-коммуникативные технологии, сетевое государство

Avksent'eva T.

INFORMATION SOCIETY: NEW IMAGE OF POWER IN ANTHROPOGENIC CIVILIZATION

The factors of transformation of political power in information era are examined. It is paid attention on the role of knowledge as a main resource of power in administration and prognostication and specific of contemporary network society structure. The conclusion is about formation of new image of power according to challenges of new era.

Key words: power, information era, informational and communicative technologies, network state.

Людина живе у межах певної картини світу, яка є сукупністю світоглядних уявлень і знань про світ, що відповідають умовам розвитку суспільства в конкретно-історичну епоху. Сьогоднішня західноєвропейська цивілізаційного проекту багато в чому зумовлено натхненою силою раціоналізму Нового часу, підсиленого та праксеологічно налаштованого зусиллями Просвітництва. Беззаперечні сподівання західноєвропейської людини у творчі, перетворюючи

можливості розуму та його втілення у дієвому пошуку істини – науки набули близькості до омріяних обривів у середині ХХ ст. Саме у цей час відбувається перехід від накопичення кількісно-технологічних показників до якісних системоутворювальних змін. Поява комп'ютерної технології, а з часом і інтернету надали нових якостей існуванню людей. Техніко-технологічні зміни стали підґрунтям змін у різних сферах життя. Однак спершу позитивно-ейфорійне сприйняття новітніх технологій у векторі проектування нових утопій (чи дистопій у зворотному сенсі), змінилося більш поміркованою позицією роздумів про вплив технологій на суспільні процеси, на зміну

середовища життя людини та про взаємозв'язок техніко-технологічних нововведень у суспільних трансформаціях. Якщо на першому етапі становлення наукової парадигми інформаційного (постіндустріального суспільства) панували настанови на провідну роль інформації як стрижня комунікативної взаємодії та відповідних перетворень, то починаючи з 1980-х рр. йдеться про знання як впорядковану інформацію, то нове, чого людина у певний момент ще не знає, однак як тільки це нове стає відомим, воно перетворюється на знання як результат пізнавальної діяльності.

Характеризуючи еволюцію поглядів на зміст нової епохи, неможливо не згадати про те, що сьогодні все більшою мірою дослідники, які вже давно розробляють цю тему, приділяють увагу питанню про те, що, мабуть, саме суспільство, умови його розвитку, аксіологічні смисли, які воно обирає, визначають вектор не лише розвитку технологій, а й насамперед їх впровадження в життя.

Метою статті є з'ясування основних тенденцій трансформації суспільних відносин в інформаційну епоху, що пов'язані із владою та її політико-інституційними проявами.

Проблематика змін в образі влади на сучасному етапі представлена у дослідженнях М. Кастельса, П. Дракера, Д. Белла, Е. Тоффлера, Л. Мамфорда, Дж. Нейсбіта, М. Мак-Люена та інших авторів, хто зацікавлений осягти нові мегатренди у розвитку суспільства як у локальних, так і у глобальних вимірах. На нашу думку, феномен влади вимагає для свого розкриття застосування системного підходу. Звертання до різноманітних підходів у розумінні влади дозволяє провести багатофакторний аналіз влади в інформаційну епоху.

Влада є найважливішим механізмом забезпечення існування соціуму як системи. Вона – беззаперечний чинник суспільних перетворень, визначає зміст й певну якість політичного режиму. Традиційно владу позиціонують як здатність і можливість здійснювати свою волю, справляти визначальний вплив на діяльність і поведінку як окремих людей, так і суспільство в цілому. Механізми влади пов'язані з управлінням, владарюванням, підпорядкуванням. Влада, забезпечуючи консолідацію соціального простору, його розвиток, сама трансформується під час суспільних змін. Це стосується

пріоритетного використання ресурсів влади, специфіки моделювання важелів і форм їхнього впровадження. Серед ресурсів влади найбільш значними є сила, багатство, знання. За визначенням Е. Тоффлера, вони утворюють „тріаду влади” [1, с.34]. Якщо в попередні епохи головним ресурсом влади була сила грошей, сировини і зброї, то в останні десятиліття ХХ – поч. ХХІ ст. формується й набуває особливого значення новий ресурс влади – знання, або як визначає П. Бурд'є, інформаційний і символічний капітал [2, с.100].

Глибока метаморфоза влади в сучасну епоху полягає в тому, що сила і багатство стали надзвичайно залежати від знання. Е. Тоффлер підкреслює, що знання має переваги перед іншими владними ресурсами. Знання традиційно визначалось як невідчужуване й суперсимволічне у якості ресурсу влади. На відміну від матеріальних засобів виробництва, які можуть використовуватись лише конкретними суб'єктами в певний фіксований проміжок часу, знання є доступними багатьом користувачам одночасно. Знання в процесі використання не тільки не витрачається (зникає), а навпаки, навіть може породжувати нове знання. Відповідно боротьба за домінування у суспільстві все більшою мірою пов'язується з розподілом і доступом до знань. Інформація сьогодні стає інвестицією, яка привертає увагу як урядовців, так і підприємців. Важливість контролю та доступу до знання все частіше вказує на те, що воно може бути відчужуване задля заваді його вільному поширенню.

Сучасний світ набуває все більших швидкісних змін, які зумовлені швидкістю обміну інформацією, циркуляцією ідей, можливостями комунікації, які надаються ІКТ. Світ усе більше розподіляється на швидких і повільних [3, с.475]. Отже, „повільні” країни, за Тоффлером, отримують можливість перескочити цілу стадію розвитку інфраструктури від комунікацій Першої хвилі до комунікацій Третьої хвилі без вкладання великих сум, які були необхідні для побудови мереж і систем Другої хвилі [3, с. 494]. Розподіл на швидких і повільних здійснюється не лише на рівні країн, а й на рівні окремих спільнот й, навіть, особистостей. Здібності до ефективної адаптації до змін багато в чому вже сьогодні є визначальним чинником успіху та стабільності.

Однак для цього необхідні не лише технічне переоснащення, а й зміни у формах організації суспільної взаємодії. Це стосується політичної системи, виробництва, освіти й науки, всіх сегментів соціальної інфраструктури. Важливою у цьому сенсі є також трансформація суспільної свідомості й переосмислення усталених парадигм соціальної реальності. Влада, що становить комунікативні коди (сміслові схематизм), набуває стратегічного значення, бо саме від неї залежатимуть варіації вибору можливостей певного їх спектру. Організаційним „тілом” влади на сучасному етапі все більше стають засоби обробки й передачі знань каналами комунікації, інформаційні мережі. Комунікативне кодування та розподіл аксіологічних смислів діяльності людей становить у свою чергу „душу влади”, її змістовний контекст, який завдяки новим технологічним можливостям її тілесної організації може набувати найрізноманітніших форм. Можливість створювати у суспільстві нові культурні коди виступає певним ідентифікатором влади у суспільстві. Сьогодні ці нові культурні коди використовуються для конструювання нової, часто віртуальної, реальності. Раціональні принципи організації політики, що спираються на пізнання об’єктивних умов стають менш потужними перед віртуальними, заздалегідь сконструйованими відповідно до смаків масового споживача. Політичні рішення та дискусії, а також політична комунікація в сучасних політичних системах розвинутих країн світу все більшою мірою відбувається не в первинній політичній площині, а через засоби масової інформації шляхом конструювання політичної реальності й віртуалізації політичного процесу. Через ЗМІ, інтернет та ІКТ ті, хто володіє цими владними ресурсами, отримують можливості для формування правил, цінностей й норм. Взагалі соціально-інформаційне поле політики зумовлюється певними кон’юнктурними міркуваннями, а суспільний думці нав’язується та або інша інтерпретація подій, що відбуваються.

Конструювання політичної реальності передбачає широке висвітлення в ЗМІ певних подій задля того, щоб викликати великий соціальний резонанс. На цьому шляху ЗМІ фактично починають творити образи й симулякри, які й визначають реальність або, за термінологією Ж. Бодрійяра, – гіперреальність, яка не відбиває дійсності. ЗМІ перестають виконувати

функцію артикуляції думок, причому цей процес набуває рис, які Ж. Ж. Бодрійяра визначає як „мовчання мас”: „Мовчання мас”, безмовність мовчазної більшості – от єдина проблема сучасності” [4, с.75]. Відбувається симуляція комунікацій завдяки поєднанню ІКТ та стратегій інститутів влади. Один колаж накладається на інший, і виходить гібрид, який може існувати самостійно. Симулякр є універсальним інструментом маніпуляції соціокультурним простором сучасності.

Дослідники трансформацій інформаційної доби виділяють різноманітні аспекти у пріоритетах важелів влади. Д. Белл, аналізуючи зміни ролі науки та знання у процесі суспільного розвитку, звертає увагу на відповідність змін у правлячій еліті. Особливого значення набуває теоретичне знання, яке пов’язане з прийняттям рішень на основі нових інтелектуальних технологій. Носіями цих якостей та здібностей є спеціалісти, з яких найбільш впливовими є представники так званого „технічного класу”. Отже, згідно з Д. Беллом, спостерігається зсув влади на користь носіїв спеціальних знань [5, с.345-348].

Інтелектуальні технології із методологічним підґрунтям, що властиві підходам нової технократичної еліти стають невід’ємним елементом прийняття політичних рішень. Однак Д. Белл досить скептично ставився до можливості технократичного панування, перетворення науково-технічних фахівців у політично панівний клас. Звісно, вплив спеціалістів сприятиме пошуку нових відповідей на важливі питання, розробленню їх технічного забезпечення. Перспективою є участь носіїв спеціальних знань у виявленні нових обріїв проблеми, які потребують застосування інформаційно-комунікативних ресурсів. Поряд із цим розширенням можливостей технічного класу є фактори, що обмежують ці можливості. Вони зумовлені специфікою політичної сфери. Влада бюрократії й власників базується на тому, що власність і політична діяльність залишаються найважливішими джерелами влади й у структурі правлячої еліти. Саме ці групи принаймні у теперішній час, зберігають свої домінуючі позиції. Крім того, для Д. Белла, важливою якістю політичного є наявність ідентифікованих соціальних інтересів та групової згуртованості за цією ознакою. Носії інтелектуальних технологій, ті, хто пов’язаний із продукуванням знань та освіти, інформації не становлять єдиної групи за своїми

інтересами. Як відзначає Д. Белл, вони можуть розділятися ідеологічно й різні групи вчених будуть діяти разом різними групами інших еліт. Продовжуючи свою думку, Д. Белл звертає увагу на те, що політика найчастіше демонструє превалювання ірраціонального над раціональним, а чисте проектування раціональних рішень є органічним за своєю суттю. Результат політики базується на вольових ірраціональних імпульсах, є продуктом компромісу на лезі зіткнення інтересів різних груп.

М. Фуко, видатний французький філософ – у своїй книзі „Наглядати і карати” наголошує на тому, що у системі „знання – влада” немає місця людині й гуманізму. Сучасне суспільство доводить панкратизм, у колі якого воля до влади невіддільна від волі до знання. Знання передбачає формалізацію його через систему комунікацій, а комунікація сама по собі вже є формою влади. Влада невід’ємною складовою має здобування, присвоєння, розподіл і приховування знання. М. Фуко виділяє взаємозв’язок влади і знання, що неможливо одне без одного. Владні відносини відповідно створюють поле знання, а знання у свою чергу поєднує відносини влади. Своєрідною формулою відносин між владою і знанням є: влада встановлює знання, яке у свою чергу виступає гарантом влади. В історії відносин між знанням і владою визначальним чинником є влада. Інша влада передбачає інше знання. Для розуміння трансформації влади в інформаційну епоху та відповідних змін політики, на нашу думку, значну роль має теорія влади М. Фуко, який відмовився від розгляду на неї як на „власність” того чи іншого класу, як на те, що можна „передавати”, „захопити”. Влада поширюється по всьому соціальному полю, вона схожа на вічний двигун, має вигляд „абстрактної машини”. Влада всюди, але не тому, що вона охоплює все, а тому, що виникає повсюди, вона розсіюється на безліч „вогнищ” і „колішат”, система яких створює „діаграму механізму влади”, що нагадує тонку й гнучку сітку. Вона охоплює як тих, хто гнобить, так і гноблених. М. Фуко визначає, що влада для того, щоби щось придушувати, спочатку це виробляє, як поліція, щоб боротися зі злочинністю, спочатку її створює [6, с.117].

Для свого існування влада не потребує допомоги з боку людини, вона існує об’єктивно, а людина вписана у відносини влади. Західна цивілізація, згідно з М. Фуко,

є „інквізиторською”, а суспільство – „дисциплінарне”. „Наша (західна) цивілізація ґрунтується на практиках одержання, передавання й нагромадження знання. Близькість знання й влади виявляється у схожості наукового спостереження й політичного нагляду. Звідси основні функції влади – наглядати, спостерігати, контролювати тощо, які найбільш повно втілюються в інституті в’язниці, яка є „чистою формою” „карцерної системи”, що охоплює все суспільство. Принцип паноптикуму І. Бентама лежить, на думку М. Фуко, в основі організації всіх соціальних інститутів, тому в’язниця схожа на завод, казарму, лікарню, школу, а всі вони – на в’язницю.

Е. Тоффлер також звертається до проблем трансформації влади в інформаційну епоху. Він акцентує увагу на зміні в механізмах реалізації влади в суспільстві, де провідна роль належить інформації і знанням. Відбувається неявний зсув у відносній ролі й взаєминах насильства, багатства й знання. На відміну від пріоритетного впливу зміни ролі особистостей, партії, інститутів, або навіть країн. Американський соціолог визначає різкий рівень влади. Насильство, на його думку, це низькоякісна влада, оскільки використовує насильство лише для покарання, воно не гнучке. Багатство – це влада середньої якості, оскільки значно гнучкіше й може використовуватись не лише у негативному, а у позитивному плані. Згідно з Е. Тоффлером, владу вищої якості дає знання. Воно є не лише джерелом і інструментом найякіснішої влади, а й складовою сили й багатства. Влада передбачає саме контроль, а власність, примус (факт насилля) є похідними від технології контролю, від наявності знання, що й є найважливішими джерелами панування. Однак знання найчастіше розподілене ще більш нерівномірно, ніж багатство, зброя. Е. Тоффлер прогнозує дисперсію та спеціалізацію влади, що належатиме тим, хто має знання, творчі й моральні сили, хто здатний організувати новий тип комунікації. Інформаційна цивілізація характеризується Е. Тоффлером тим, що більшість уже не домінує над меншістю, зокрема тому, що сама більшість розколюється на різні партикулярні групи. За рахунок розвитку глобальних інформаційних мереж та створення „світового села”, інститути Другої хвилі розпадаються, і виникає нове суспільство, що потребує модернізованої конфігурації політичної

влади. Можуть з'явитися різноманітні форми самоврядування, оскільки ті, хто володіє інтелектуальними технологіями, мають здібності управляти самими собою, на відміну від робітників минулого, які були зосереджені на зовнішніх (відносно до себе) центрів впливу та організації.

Нові якості влади розкриває М. Кастельс у книзі „Інформаційна епоха: економіка, суспільство та культура”. Влада у всіх своїх проявах (політична, економічна, соціальна, інформаційна) переживає трансформації. М. Кастельс розглядає інформаційне суспільство як таке, що ґрунтується на мережах. Влада та багатство більше залежать від мережевої гнучкості, ніж від бюрократичної машини. Засоби масової інформації набувають аномальної влади, тому що суспільство вкрай залежне від нових засобів поширення інформації. ЗМІ стають головною політичною ареною, однак вони не є політично відповідальними. Класичні інституції політичних процесів, такі як партії і навіть державні органи влади, втрачають своє значення, стають функцією „керуючих соціальними протиріччями” [7, с.505].

У роботі „Могутність самобутності” М. Кастельс звертає увагу на те, що нова якість влади полягає у пріоритеті впливу інформаційних кодів, представницьких іміджі. Влада переорієнтована із зовнішнього впливу на людину, та з середовища її життя, на внутрішню сутність людини. Центрами влади стають розуми людей. На підставі інформаційних кодів суспільство організує свої інститути, а люди приймають рішення щодо своїх вчинків та організують своє життя. Владу у сучасному суспільстві можна ідентифікувати, але не можна любити. Вона є функцією нескінченної битви навколо культурних кодів і кодексів суспільства. Саме уми, що спиратимуться на гнучкі різноманітні мережі, матимуть владу та підкорятимуть залишки громіздких, неповоротних інституцій минулого, що втілювали колись образ влади (держави, партії тощо). Отже, М. Кастельс наголошує не лише на занепаді партійного буття політичної сфери, а й на кризі національної держави як суверенної одиниці. Утворюється нова геометрія влади, втілення якої є мережева держава, у якій соціальні актори чи громадяни максимізують можливості представництва своїх інтересів і цінностей, розігруючи різні стратегії у стосунках між різними інститутами на різних рівнях компетенції. Сутність битви за владу в інформаційну

епоху полягає в культурних боях, які розігруються як битві за культурні коди і кодекси у засобах масової інформації та комунікації [8, с.300].

Нова геометрія влади має підґрунтя у глобалізації капіталу, процесах збільшення кількості різнобічних інтересів у інститутах влади, децентралізації владних повноважень та їхньому переході до регіональних і локальних урядів. У новій структурі влади домінує мережева геометрія, в якій владні стосунки завжди специфічні для конкретної конфігурації акторів та інститутів. Наприклад, громадяни будь-якого європейського регіону можуть мати більше можливостей захистити свої інтереси, підтримати місцеву владу в альянсі з Європейським Союзом проти своєї національної держави, вони, навпаки, будуть стверджувати локальну/регіональну автономію, не лише на протигагу національним інституціям, а й наднаціональним. На цьому тлі на перший план виходить інформаційна політика, що розігрується завдяки маніпулюванню символами, створенню культурних кодів. Стратегічні ігри, модифіковані на замовлення уряду, та персоналізоване лідерство замінюють класові об'єднання, ідеологічну мобілізацію та партійний контроль, які були характерні для політики індустріальної епохи. Політичні інститути перетворюються на агенції з укладання угод. Громадяни більшою мірою зацікавлені у тому, щоби запобігти шкоди від держави й голосують саме для цього, а не для того, щоб покласти на неї свої вимоги. Влада стає саме проявом певної конфігурації взаємодії культурних кодів, на яких ґрунтуються світорозуміння та світоглядні настанови людей і інституції, що ці люди утворюють. Державні установи ще мають вплив, однак вже не є генераторами влади. Саме культура стає джерелом влади, а влада є джерелом капіталу, і це, на думку М. Кастельса, становить підґрунтя нової соціальної влади. Влада як можливість вимагати відповідної поведінки, міститься у мережах інформаційного обміну й маніпуляціях символами, які співвідносять сакральних авторів, інститути і культурні рухи за допомогою піктограм. представників інтелектуальних підсилювачів. Невловимість влади виявляється у тому, що не існує більше стабільних владних еліт, є еліти від влади, тобто еліти, які формуються під час свого короткого зазвичай строку перебування при владі, коли вони

використовують переваги своєї привілейованої політичної позиції для досягнення більш постійного доступу до матеріальних ресурсів і соціальних зв'язків.

Таким чином, сучасні дослідники суспільних трансформацій інформаційної епохи визначають такі специфічні риси влади:

- провідна роль науки, знання, інформації, які стають виробничими силами пріоритетного значення;
- певний „зсув влади” на користь носіїв спеціальних знань;
- соціальне розшарування, що має як локальний, регіональний, так і глобальний вимір на „швидких” і „повільних” у можливостях засвоєння та утилітарного впровадження необхідних знань і інформації;
- анонімність, невизначеність, невловимість, втрата інституціональної локалізації;
- дегуманізація суспільних відносин у системі „знання – влада”;
- нова конфігурація політичної влади, її дисперсія та спеціалізація, залежність від здатності організувати новий тип комунікації;
- розпорошення традиційного конфлікту „більшості”, „меншості” у безлічі конфліктів різноманітних партикулярних груп;
- зміни пріоритетного впливу ресурсів влади
- значне зменшення впливу насильства, багатства як самодостатніх факторів на користь комунікації, знання, що є ресурсом значною мірою деперсоналізованим, невичерпним і таким, що породжує нову якість та ще більшу кількість самого себе;
- соціальні протиріччя значною мірою породжуються мережевою взаємодією, формується нова основна одиниця владної ідентифікації – мережа;
- мережева геометрія суспільства корелюється із новою геометрією влади, важливий вектор якої – мережева держава;
- влада як ніколи стає функцією нескінченної битви навколо культурних кодів і кодексів суспільства;
- маніпулювання символами, стратегічні ігри, модифіковані на замовлення уряду та персоналізоване лідерство замінюють масові об'єднання, ідеологічну мобілізацію та партійний контроль;
- у політичному вимірі спостерігається масштабна медіатизація, віртуалізація та театралізація;
- культура є пріоритетним джерелом влади, яка на фундаментальному рівні стає вписаною у культурні коди, за допомогою

яких люди та інститути уявляють життя та приймають рішення.

Політична комунікація виступає своєрідним соціально-інформаційним полем політики, де відбувається взаємодія суб'єктів політики шляхом обміну інформацією в процесі боротьби за владу або її здійснення. Саме інформаційний процес (у якому найважливішими гравцями є ЗМІ) дозволяє певним чином формувати суспільну думку. Серед етапів інформаційного процесу слід виділити одержання, відбір, препарування, коментування, поширення відомостей. Суб'єкти політики вибудовують свої дії значною мірою саме на тлі інформації, яку одержують. Важливе значення має і її форма, інтерпретації, коментарі, навіть час отримання та ретрансляції. Мати важливу інформацію – це мати владу, уміти відрізнити важливу інформацію від неважливої, означає мати ще більшу владу, можливість поширювати інформацію у власній режисурі або збагачувати її означає мати подвійну владу.

Влада в інформаційну епоху належить тим, хто здатен створювати нові культурні коди, які потім використовуються для конструювання нової, часто віртуальної, реальності. Підґрунтям для поширення саме віртуальних проєктів є те, що безмежність сучасного інформаційного потоку обрушується на людину, можливості якої є обмеженими, багато хто взагалі є невідповідним до того, щоб самостійно „розрулювати” інформаційне навантаження. М. Кастельс образно називає це розшаруванням світу на „швидких” і „повільних”. З. Бауман констатує той факт, що сучасна людина живе в умовах „плинної сучасності” [9]. Фрагментарність або дроблення інформації, створюючи видимість її різнобічності й оперативності подання, перешкоджає непрофесіоналам (тобто переважній більшості громадян) сформувати цілісну картину політичних явищ або подій. Комунікатори, медіакрати отримують широкі можливості для маніпулювання суспільною думкою, коли в умовах інформаційного суспільства взагалі можливо говорити про наявність чітко сформованих та смисловизначених векторів суспільної думки. Скоріше пріоритетним адресатом інформаційних впливів стає окремий споживач, який, можливо, орієнтований на ту чи іншу мережеву групу. Відсутність цілісної картини в інформаційному потоці дезорієнтує споживача, підсилює його залежність від культурно-кодових маркерів інформації, інтеракцій та

коментарів. Дезорієнтація та розгубленість людини, що немає достатньо знань і навичок сприяє втраті інтересу до політики, апатію та аномію. Отже, інформаційно-комунікативні технології можуть бути „перетравлені” суспільними практиками та технологіями взаємодії відповідно до своїх потреб та настанов. У віковичному спорі між технологією та аксіологією сьогодні, як ніколи, стає зрозумілим, що технології та техніки діяльності можуть бути однаковими, однак ціннісні змісти діяльності – різними. Звідси й різниця у результатах. Технологічні зміни та їх гуманістичне використання потребує трансформації ціннісно-світоглядних настанов сучасної людини та суспільства загалом, можна сказати зміни картини світу, в якій живе людина. Інакше проблеми, які породжували конфлікти суспільної нерівності, диспропорцій, безжального використання природного середовища та загрози існуванню людства перед бездумним та авантюристичним впровадженням нових технологій примусу, маніпулювання та навіть вбивства, будуть лише поглиблюватись.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер. – М.: ООО Фирма „Изд-во АСТ”, 1999. – 784 с.
2. Бурдьє П. Социология политики / П.Бурдьє. – М.: Пер. с фр. /Сост., общ. ред. и предисл. Н. А. Шматко./ — М.: Socio-Logos, 1993. — 336 с.
3. Тоффлер Э. Метаморфозы власти: Знание, богатство и сила на пороге XXI века / Пер. с англ. Науч. ред., предисл. П.С.Гуревича. — М.: ООО „Изд-во АСТ”, 2002. — 670 с.
4. Бодрийяр Ж. В тени молчаливого большинства, Конец социального /Ж. Бодрийяр. Екатеринбург: Изд-во Уральского университета, 2000. – 96 с.
5. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования ;пер. с англ. под ред. В.Л. Инозенцева. – М.: Akademia, 1999 – 786 с.
6. Фуко М. Надзирать и карать: рождение тюрьмы (сводный реферат) / М. Фуко // РЖ. Серия 3 „Философия”. – М., 1997. – № 2. – С.86-123.
7. Кастеллс М. Информационная эпоха: экономика, общество, культура /Пер. с англ. – М.: ГУ – ВШЭ, 2000. – 608 с.
8. Кастеллс М. Могущество самобытности /М. Кастельс // Новое постиндустриальная волна на Западе: антология; под ред. В.Л. Иноземцева – М.: Академия, 1990. – С. 292-308.
9. Бауман З. Индивидуализированное общество /Пер. с англ. под ред. В.Л. Иноземцева / Зигмунт Бауман. – М.: Логос, 2005. – 390 с

УДК 321.011

Гайко О.С.

РФ Национального института
стратегических исследований у м. Харьков

КАПИТАЛИЗМ, НАЦІОНАЛЬНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ І ДЕМОКРАТІЯ: СТАН СУЧАСНИХ ЛІБЕРАЛЬНИХ ПОЛІТІЙ

Розглянуто процес появи і поширення національного суверенітету в контексті формування капіталістичної системи. Зосереджено увагу на ролі капіталізму в процесі формування ліберальних демократичних інститутів. Окреслено основні проблемні положення сучасних ліберальних демократій і їх вплив на національний суверенітет.

Ключові слова: капіталізм, демократія, національний суверенітет, лібералізм, режим.